

CSALÁD ÉS ISKOLA.

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY,

szülők, kisednevelők, tanítók és a nevelésügy barátai számára.

KIADJA A KOLOZSMEGYEI TANÍTÓ TESTÜLET.

FŐMUNKATÁRS:

HEGEDÜS ISTVÁN

FELELŐS SZERKESZTŐ:

KISS SÁNDOR.

Megjelenik — július és augusztus havakat kivéve — havonként kétszer, legalább egy ivnyi tartalommal.

Előfizetési ára: egész évre 3 frt, félévre 1 frt 50 kr.

Pályázatok s egyéb hirdetések petit soronként 5 krral számíttatnak.

E közlöny beltartalmát illetők a **szerkesztőhöz** (lakik Óvár. Bástyautca 1. szám alatt); az előfizetési pénzek, hirdetések és reklamációk pedig — Propper Ferencz egyleti pénztárnok címén — a **kiadó hivatalba** (csillagutca, 15. sz. a.) küldendők.

Lapunk t. olvasóihoz, pártolóihoz.

Lapunk mai száma a jelen évfolyam első félévében az utolsó szám.

Két és fél éve annak, hogy a kolozsmegyei tanító testület megindította ezen vállalatát, azon kitűzött céllal, hogy a nevelés azon két tényezője közt, melyeknek nevét e lap homlokán viseli, az összhangzatos működést elősegélje, az egymás megértését megkönnyítse. Menynyiben sikerült e cél érdekében közre munkálnunk, annak megítélésére nem mi vagyunk illetékesek. Azt azonban jó lélekkel bevallhatjuk, hogy kitűzött célunk érdekében lelkünk egész melegével, tehetségünk, akaratunk minden erejével küzdöttünk. Nem anyagi jutalom vezérelt, mert minden jutalmunk eddig a megtett kötelesség megnyugtató belső szózatából áll; hanem vezérelt azon ügybuzgalmunkból származó szilárd meggyőződésünk, hogy hazai tanügy-irodalmunkban a „Család és Iskola“-val hézagot töltünk be.

Két és fél év lefolyása alatt a család és iskola összhangzatos működésének szükségessége lapunkban anynyiszor volt kimutatva, hogy e kérdésnek újabb fejtegetésével most, csak felületes ismétlésébe bocsátkoznánk eddigi pályafutásunknak. Ezzel azonban telyeséggel nem azt akarjuk jelezni, mintha törekvésünket már eddigi működésünkkel betetőzve gondolnók. Nem az összhang szükségességének bizonyítgatása volt csupán kitűzött célunk; nem ez itt a gordeusi csomó, hanem annak megoldása, **gyakorlati** keresztül vitelében rejlik a nehézség. S ha így: úgy oly széles az a tér, mely gondozásunkra vár, hogy bizon nem két és félevi rövid lét kell annak megművelésére, hanem munkát fog az adni mind addig, a míg csak család és iskola existál.

Ily meggyőződés és nézet mellett vállalkozunk továbbra is a „Család és Iskola“ fentartására, s ily érdekből kérjük t. olvasóinknak további támogatását és pártolását is, mert lapunk további fenmaradása egészen ettől függ. Ha eddigi működésünk nem lenne elég biztosíték az iránt, hogy célunk érdekében tudunk is, akarunk is küzdeni: mi ezen itéletében is megnyugszunk pártolóinknak s készséggel engedjük át a tért a hivatottabbaknak, de az fájna lelkünknek ha e tér a mi bukásunk után, továbbra is üresen és miveletlenül állna irodalmunkban.

Kolozsvárt, 1877. május 15-én.

A SZERKESZTŐ.

A néptanítók Angolországban.

Anglia a telivér arisztokraták hazája, hol a társadalom legifjabb gyermekére, a népre csak úgy a magasból szokás lenézni. A vagyonos osz-

tály saját gyermekei nevelését mindig kiváló kötelességének tartotta, mert a kormány mindig köztük járt kézről kézre; ellenben a nép iskolázás helyett keze munkájára volt utálva, mert az uralkodó osztály azt hitte, hogy a kézi munkát az

Jelen számunkhoz féliv melléklet van csatolva.

Londonban tartott közgyűlése ezt a rendszert, — mely a tanítás eredményét fonttal akarja mérni. mint a sáfrányt, s a tanító munkáját oly formán fizeti, mint a téglavetőét vagy a gombostű-gyártóét: helytelennek és az iskolázásra károsnak nyilvánította.

Ha az angol népiskolázás vérforogató szerve, szive a népiskola, lélegző szerve egyik szárnya bizonyynyal az iskolaszékek (School Boards), s másik szárnya a tanító-egyletek. Angolországban az iskolaszéki tagság nem névleges hivatal, mint nálunk legtöbb helyt. Hogy csak egy példát hozzak fel a newcastlei iskolaszék három hivatalnokára az 1874—6 években 29,477 házaló látogatást tett a tankötelesek iskolába küldése sürgetésére. Az iskolaszék évenként 30—33 ülést tartott.

A néptanítók sem maradtak hátra a munkarajok eső részében. Mult évben 37 új egyesület alakult s 1876 végén összesen 262 tanító-egyesület volt Angolországban k. b. 9 ezerre menő taggal, kik gyakran tartott meetingeken vitatták a tanügyi kérdéseket.

A fennemlített nemzeti egyesület (National Union) ez évi meetingje határozatai közül megemlítem a következőket: 1. A gyűlés nagyon kívánatosnak tartja, hogy a tanképesítő oklevelek adása az egyesületekre vagy egy a végre alakított vizsgáló bizottságra ruháztassék. Ez ügy bővebb tanulmányozására kebeléből bizottságot küld ki. 2. Az igazgatóság készítsen javaslatot a tanítók árvái segélyezéséről, s terjeszse megvitatás végett az egyes tantestületek elé. 3. A gyűlés a parlament mindkét házához kérvényt nyújt be, hogy törülje el a népoktatási törvény ama cikkelyét, mely a tanítók nyugdíjai kiadására nézve kiköti, hogy nyugdíjt csak olyan tanító kaphat, ki legalább tizenöt évig (s ez alatt legkevesebb hét évig tanfelügyelőként látogatta) iskola tanítója volt. Továbbá, hogy a nyugdíj megadásának szükséges feltétele az isk. felügyelő jelentése a kérdéses tanító jelleme- és magaviseletéről; s végül, hogy a nyugdíj összege az illető élvezeti fizetése két harmadánál többre nem mehet. 4. A gyűlés elérkezettnek látja az időt, hogy a néptanítók a parlamentben képviselve legyenek. 5. A népiskolát szorosabb viszonyba kell hozni az egyesületekkel. Az egyesületekre juthatás útját elzáró eskü és fo-

gadalmak eltörleendőek. 6. A gyűlés óhajtja, hogy a tanfelügyelői állomásokat nyilvános pályázás útján és oly egyénekkal kell betölteni, kik az elméleti és gyakorlati nevelésben egyiránt jártasok. A néptanítók e téren való alkalmazásának eddigelé fő akadályja az az alsóházi határozat volt, hogy tanfelügyelőül csak azokat lehet alkalmazni, kik Oxfordban és Cambridgeben dicsérettel tettek szigorlatot. Tehát a többi egyetemek jeles graduáltjai ki voltak e hivatalból zárva. 7. A gyűlés óhajtja, hogy csak oly egyének nyerhessenek tanítói állomást, kik valamely elismert tantestülettől képesítő oklevelet birnak felmutatni, s kiknek neve a nyilvántartási jegyzőkönyvbe be van igitatva.

E határozatok közt kétségkívül a 4. és 7. pont alatt említettek a legfontosabbak.

Az angol néptanítók közt általában 78% (férfi) és 63% (nő) rendelkezik a kellő ismeretekkel. Ellenben a közép iskolák tanítói semmi nemű biztosítékot nem birnak felmutatni a végre, hogy az életpályájokra szükséges ismeretek birtokában vannak. A kormány, mely az elemi iskolák tanítóktól okmányt követel, bizonyosan nem sokáig fogja tűrni a középisk. tanítók mozdulatlan-ságát a kvalifikáció tekintetében. A néptanítóktól azért is meg kell a kormánynak az oklevelet követelni, mert igen sok hasznavethetetlen nő adta magát a tanítói pályára. Angliában 32,727 férfi tanító mellett 94,020 nőtanító működik: de már Skóciában és Irlandban nincs ily aránytalanság. „Angliában — mint Playfaire parl. tag mondá — a mely férfi sehogy sem tud boldogulni, köszén kereskedő lesz; de ha a nő nem tud mihez fogni: iskolát nyit.“

A tanítóképzés dolgában a Skótok jó példával járnak elől, mert már egy pár egyetemen (Edinburg- és Sz. Andrewsban) a paedagogiára tanszéket állítottak; s egyetemi kurzust végzett, illetőleg graduált ifjaik bizonyítványait képezdei képesítő bizonyítvány helyett elfogadják. Az angol tanítók is szívesen látnának soraikban oly erőket, mert — mint ők mondják — nincs rettenetesebb és a tanpálya színvonalát alábbszállító valami, mintha mindenkit ugyanegy rendszer modelje szerint faragnak. Ez hasonlít a khinaiak tanítóképzéséhez, a hol Confucius és Mencius tanaira kell

mindenkinek eskünni. Másfelől közmívelődésileg rendkívüli előnye van az oly rendszernek, hol a tanító jelöltek nincsenek izolálva a más tudományos pályák növendékeitől. A bornirtság és a pedánság sehol sem szül szomorúbb eredményeket, mint a tanítói pályán.

Oxford és Cambridge régóta küldenek a parlamentbe képviselőket; hogy a néptanítók is küldhessenek, arra első lépés a tanítók többségének okleveles miveltése, aztán az elemi és középiskolák közti hézag elenyészése. Ez alapon könnyen megtörténik a tanítói pálya nyilvános szervezése, mert ez a szervezetlen állapot az oka, hogy Nagy-Británia 158 ezer tanítója a parlamentben nem hallathatja szavát, kivánságát; ellenben az egész királyság alig 20 ezernyi, de tekintélyes testületté szervült orvosi kara a parlamentben, saját érdekében hatalmasan szól és tesz.

Ha e szervezkedés meglesz, akkor bizonyonyosan az angol nemzet is megteremti azt a hivatalnokokat, a kit közoktatási miniszternek hívnak. Ma még ilyen nincs, s ez az oka, hogy a tanintézetek közt sincs semmi solidaritás: egy részök a belügyminiszter, más részök a Council on Education, ismét egy töredék a tengerészeti miniszter, illetőleg államtitkár vezetése alatt áll, sőt hogy a rendezetlenség teljes legyen, van oly rész is, (a skót és ír javadalmazott középiskolák) melyre senki, még egy fia-miniszter sem ügyel fel.

Felméri Lajos.

Kell-e a tanulóknak feladatot hagyni a szünidőre?

I.

Szünidő következik. A tanulók már előre tudják, hogy nemsokára ki lesz hirdetve a vacatio.

Mindenki a hazamenés, az iskola korlátai alól való szabadulás kedves gondolatával van elfoglalva; a jó barátok egymásnak búcsút mondnak, mások tervet alkotnak a szünidői élvezetekre és időtöltésekre.

Most megkondul a csengettyű s mindenki osztályba siet, hova nem sokára a tanító vagy tanár is megérkezik. A tanulók feszült figyelemmel várják a hozzájuk intézendő szót; mindnyájan leülnek, mire a t. ur ekként kezdi meg dictióját: ma tehát vacatio lesz adva, hanem a szünidőt nem szabad tétlenül eltölteni, — gondunk lesz rá, gondolják a fiuk — hanem a t. ur sem feledte ki számításából, mert most következőleg

folytatja megkezdett beszédét: tehát a szünidőn meg kell tanulni a történelemből az „Árpád-házból származott királyok korát,” a földrajzból Europa ismertetését, s végül: irni kell többféle körmondatot s egy értekezést.

A tanulók, mintha leforrázták volna, leverten tekintenek egymásra, s mintegy kérdezni látszanak: hát ez csakugyan való? A tanár pedig ezt észre sem véve eltávozik.

Most jó egy másik, ezt követi egy harmadik, kik amazon is tultéve, több hó tanulmányait hagyják fel ismétlésre.

Na, most már mehettek kedves tanulóim szünidőre; kipihenhetitek magatokat, jó időtöltést is kívánhatunk nektek.

Ki ne tapasztalta volna, vagy ki ne tapasztalná, hogy némely gymnáziumokban és felsőbb tanintézetekben az ilyen szünidőadás nem tartozik a ritkaságok közé?

Azonban mi ezuttal az ilyen tanítói eljárást korántsem szellőztetnők s nem kockáztatnók ezen tárgyra vonatkozó véleményünket, ha ezen szünidői feladványok gyakorlata nem kezdene lábrakapni a népoktatási intézetekben is.

De miután ezen ősz maradványa egy letűnt korának még az elemi népiskolákban is honos kezd lenni, hallgatással nem mellőzhetjük, s nem tehetjük, hogy egész objectivitással bonckés alá ne vegyük: mennyire jogosult vagy nem feladatot hagyni a szünidőre.

Az elemi és felső népiskola s más intézetek növendékei is, ha még oly kedves is nekik az iskola, örülnek azon néhány napra terjedő szünidőnek, melyet a törvény biztosít számukra; ők is vágynak, sietnek élvezni azon idő szabadságát, melyet ugyis oly ritkán nyernek.

De a mily természetes ezen gyermeki öröm a szünidő iránt, ép oly igaz az is, hogy vannak tanítók, tanítónők, kik tulbuzgóságukban nagyobb mennyiségű feladatokat hagynak a növendékeknek ezen szünidőre, mint a mennyit a jozan paedagogia megengedhetne. Írásbeli, számtani dolgozatok, történelem, földrajz, természetrajz, természettan, sat. tárgyakból néha ivekre terjedő tanulni való hagyetik fel, hogy azokra a növendékek elkészüljenek a pihenésre szánt napokon.

Szép és nemes buzgóság a tanítók részéről, s célja nem kevesebb, mint az: hogy a tanulók mentől jobban és mentől többet tudjanak az eléadott tantárgyakból. S bár tisztelettel kell meghajolnunk mindannyiszor a tanítók előtt, kik néha szűken mért fizetésök, anyagi nehéz gondjaik [mellett is minden percüket és erejüket az iskolának szentelik, kik ügybuzgóság és odaadó munkásság által mentől nagyobb sikert igyekeznek elérni; de teljes méltánylatunkat mégis csak akkor érdemlik ki, ha a célravezető eszközöket úgy tudják megválasztani, hogy az által nem kockáztatják a végsikert, ha céluk

elérésére oly útat választanak, mely az ifjút nem vezeti a tanulói pálya örvényéhez.

A legmagasztosabb elmélet is csak akkor üdvös, ha a gyakorlati tűzpróbát kiállva, az életbe haszonnal vitetik át. Ily nézpontról indulva ki, lehetetlen elítélőleg ne szólni a fennebb említett szünidői feladatokról; lehetetlen oly tulkapásnak ne nevezni azokat, mely eredményében a szellemi önmunkásságot, az előbbre haladni törekvést rombolólag támadja meg.

A szabadságnak és pihenésnek örvendő tanuló se reg a szünidői feladatokat, melyek mindennapját igénybe veszik, méltatlankodással és boszankodással fogadja. Ezek nem azon benyomást idézik elé, mint a szorgidőn az egyes megtanulni való leckék szoktak előidézni. S miért történik ez? Talán makacosság vagy engedetlenség vezeti a gyermekeket ellenszegülő érzelmekre? Korántsem. — A növendék, ki évek folytán engedelmes tudott lenni, ily rögtön nem változhatik át, nem lehet roszt indulatu. Ezen ellenszegülő érzelem mindenesetre azon jogérzet és jogtudat nyilvánulása, mely az emberi természetben gyökerezik s azonnal felébred, mihelyt az egyén vélt jogait támadva látja. Már érzik, tudják, hogy tanárjuk, midőn oly sok tanulni valóval foglalja le azon idejüket, melyet az előjárók és törvény nyugalomra, biztosít az ők számukra, jogtalanságot követ el; tudják hogy tanítójuk velök szemben átlépte azon határt, melyen tulmenni egyéni sérelem nélkül nem lehet vala.

És valóban ugyis van. Nincs joga az egyes t.-nak arra, hogy tanulóit megröviditse ezen szabadságukban, s szünidői örömeiket folytonosan zavaró iskolai dolgozatokkal üzze el. A szünidő alatt mindennap tanuló gyermek, midőn a folytonos iskolai dolgozatok még a családi időtöltésekből is kizárják, azon büntető helyzetben van, mint mikor a tanoda falai közt valamely hibáért elzáratik társaitól, azaz: valódi büntetés, melyre azonban nem érdemesítette magát, s így nem is jogosult a minden órát igénybe vevő szünidői feladat.

Hagyjuk meg tehát s ne bántsuk a gyermeknek ugyis szűk korlátok közé szorított jogait, hogy élvezhesse azt háboríthatlannal, kedvére.

Bartha Béni.

(Befejezése a jövő számban.)

KISDEDNEVELÉSI ROVAT.

Néhány szó a munkaszerű foglalkozások hasznáról és alkalmazásáról a gyermekkertekben és a családi körben.

Munkaszerű foglalkozásoknak a gyermek oly eszelekvéseit nevezzük, a melyek által ő az anyagnak földolgozása által valamely művet ohajt létrehozni. A kis-

dedek ezen törekvése főleg az alkotásvágy eredménye. Tapasztalhatjuk, hogy az alig két éves kis gyermek is, ha valamit a kezébe adunk, p. o. egy darabka papírt, azt untalan gyűri, hajtogatja. Ez az ő alkotási vágyának első jelentkezése: szeretne az adott anyagból mást alakítani. Vagy a midőn a fővénybe játszik s ott házat, pinczét épít, akkor is az alkotásvágyát igyekszik kielégíteni, kifejtetni. Ennélfogva a munkaszerű foglalkozások a fejlődés elősegítésének lényeges eszközei. Ezek által fejlődik ki és gyakoroltatik első sorban az alkotásvágy, mely az ember magas rendeltetésének betöltésére, az emberiség boldogságának közremunkálására oly nélkülözhetetlen.

A munkaszerű foglalkozásoknak a kisednevelés körében való felkarolásából alig méltányolható sok előny származik. Nevezetesen: czáltal nagy mérvben fejlesztetik a kéz, főképen az ujjak gyakorlása. Fejlesztetik a szépérzet s e mellett megszokja a gyermek a szépet ott keresni, a hol az valóban létezik: a szabályosságban, az által, hogy mindig csak szépet, szabályost készítettünk vele. Ezen foglalkozások által szokja meg a gyermek a munkálkodást is, mert midőn itt az életben soknemű foglalkozásokra előkészítettik, már ezzel úgy megszokja, megkedveli a munkát, hogy nagy korában sem retten vissza attól. A munkaszerű foglalkozások által szoktatjuk továbbá a gyermeket a rendhez is azáltal, ha munkájokat mindig velök rendben rakatjuk el. De fejlesztetik a gyermek értelmi tehetsége is, mivel minden általa készített tárgyhoz értelemfejlesztő beszédet is kell hogy alkalmazzunk és így a gyermekkel nem csupán szemléltetünk, de alakítatunk is.

Ezekből látható, hogy a munkaszerű foglalkozások a kisednevelés eszközei között igen lényeges helyet foglalnak el és az egyetemes fejlesztés elvein alapuló kívánalmaknak igen előnyösen megfelelnek.

De a mily hasznosak a kisednevelésre nézve a munkaszerű foglalkozások, ép úgy válhatnak károsokká, ha azokat helyesen nem alkalmazzuk. Nevezetesen: igen könnyen válhatnak ezen foglalkozások a gyermek erejét és ügyességét meghaladókká, mely esetben a gyermek épen kedvét veszíti attól, a mit vele megkedveltetni szándékozunk. Másfelől ismét a túlzás felületességre vezeti a gyermeket s idejének és erejének hasztalan elpazarlása által a könnyelműséget tesszük természetévé. Ha pedig a munkaszerű foglalkozások plane akként alkalmaztatnak, hogy a gyermekek helyett a felnőttek dolgoznak és ezek munkája mutattatik fel a gyermek munkája gyanánt, a kérkedés, dicsekvés és a hazugság hajlama ébresztetik fel bennök. Épen azért, hogy a nevezett foglalkozásokkal is célt érzünk el, szükséges bizonyos szabályokat felállítanunk, mert csak így érhetünk el kellő eredményt.

Első sorban szükséges, hogy a munkákat jól megválasztani és kellő rendben alkalmazni is tudjuk. Véleményem szerint nem célszerű az, hogy egyszerre igen

sokféle munkát karoljunk fel. Az úgynevezett Fröbel-féle foglalkozások, melyeket részint Fröbel, részint más újabb paedagogok vettek föl a kisdedek számára alkalmazandó foglalkozási eszközök keretébe, ma oly sokfélék, hogy ha azt mind alkalmazni akarnók, majdnem egy hónapig minden nap újabb meg újabb foglalkozást nyújthatnánk a kis gyermekeknek. Ez azonban nem lenne célszerű, mert akkor egy foglalkozásban sem gyakoroltathatnák be annyira a gyermek, hogy azt kellő ügyességgel tudja végrehajtani. Kezdetben tehát legfeljebb kétféle foglalkozást vehetünk fel és csak annak többszöri alkalmazása után vehetünk ismét újabbat. Így p. o. az I. osztályba felvehetünk körülbelül 6—8-féle foglalkozást; a II. osztályba már 9—10-félét, természetesen ezt úgy megválasztva, hogy az a gyermek ereje és ügyességéhez legyén mérve. Ezeket azután a változatoság kívánalmának megfelelőleg osszuk be úgy hogy héten által minden munka-órára jusson más foglalkozás, kivéve a II. osztálynál a rajzot, ezt lehet egy héten kétszer is alkalmazni. És végül ügyelnünk kell a munkánál arra is, hogy a kellő fokozatosságot megtartsuk, mindig a könnyebbről menjünk a nehezebbre.

Igen lényeges és nem mellőzendő szabály a munkánál, hogy ne csak a kéz ügyességét, de az értelmét is fejlesszük a gyermeknek. Elnélfogva oly munkákat, a melyeknél nem nyílik elegendő alkalom az értelemfejlesztésre, lehetőleg ritkán alkalmazzunk. Nem különben a gyermek erejét és ügyességét túlfeszítő munkákat is kerülni kell. Épp ez az ok, a miért annyira vádolják a Fröbel-rendszer követőit a túlzással, mivel néhol oly munkákat produkálnak, a melyeket ha a gyermekek készítenek, okvetlen meg lett erőltetve azok tehetsége és ügyessége. Pedig erre itt nincs szükség, mert ha 3 éves kortól helyes irányban fejlesztjük a gyermek ügyességét, bizony elég eredményhez jutunk.

Ügyelnünk kell a munkánál a gyermek hajlamára is. Oly munkákat tehát, melynél azt tapasztaljuk, hogy a gyermek nem tanúsít kedvet az iránt, mellőznünk kell, mert erőszakolás itt is, mint legtöbb esetben, rendesen megboszulja magát. Ellenben a gyengébb gyermekeket, a kik nem az akarat hiánya miatt maradnak el munkájokkal, segítenünk kell, nehogy azt látva, hogy ők sokkal kevesebb eredményhez jutnak minden szorgalmok mellett is, mint társaik, kedvüket elveszítsék a munkától. Nem akarom azonban ezzel azt mondani, hogy azután mi készítsük el az ilyeneknek munkáját, de igen is azt, hogy őket több utasítással támogassuk, mint a segélyünkre kevésbé szorulókat. És végül: hogy a gyermekeket a munkánál is rendhez szoktassuk, legyen gondunk rá, hogy munkájukat soha rendetlenül ne hagyják, hanem mindig a munka abban hagyása után, velök kell azt szép renddel össze- és helyre rakatnunk.

Ha ezen szabályok szerint járunk el a munkaszerű foglalkozásoknál, egyfelől meg lesz az eredmény,

másfelől bizonyára senki sem fog vádolni azzal, a mivel ma nem mindig egész alap nélkül szeretnek vádolni némelyek: hogy csak az időt töltjük el a gyermekekkel.

A mondottak jobbjára a kisdedneveldekre vonatkoznak; és most még csak egy pár szót a családokat illetőleg.

Nem mindenütt nyílik alkalom, hogy a gyermekeket kisdedneveldekre lehessen járatni, mivel nincs mindenütt ily intézet, vagy ha van is, tán a gyermekek gyöngékedése vagy egyéb okok nem engedik az intézetbe járást. Ily esetben kénytelenek a szülők gyermekeiket oda haza elfoglalni, vagy elfoglaltatni.

Úgy hiszem, belátták azt már sokan, hogy a nevelést a bölcsönél kell kezdeni és hogy a nevelés egyik lényeges eszköze az elfoglaltatás, mert ha a gyermeket az ő hajlamához alkalmazott foglalkozásokkal elfoglaltjuk, ezáltal őt sok rosszra vezető eszelekvéstől megóvjuk. Minden a kisdedneveldekből alkalmazott foglalkozást azonban nemi lehet a családban egy-két gyermekkel végrehajtani. Így első sorban a társas játékokat, a kisdednevelés ezen egyik lényeges eszközét, mivel ezen foglalkozáshoz társakra van szüksége a gyermeknek. De hiszen ezen kívül még igen sok foglalkozás van, mi igen célszerű a gyermekek elfoglaltatására, melynek p. o. a Fröbel-féle munkák. Ezek alkalmazása jut tehát a családoknak. De hogy itt is kellő eredményhez jussunk, bizonyos szabályok szerint kell eljárni.

Igen sok családban megszereznek a Fröbel-féle foglalkozásokból néhányat és azt odaadják a gyermeknek, hadd foglalkozzék vele. A gyermek azután minden rend nélkül foglalkozik is azokkal egy ideig, de mivel utasítás nélkül nem igen tud semmi szépet, szabályost előállítani és mivel nincs a ki őt foglalkozásában utasítsa, beleun és az eredmény az, hogy foglalkoztató eszközéhez nincs többé érdeklődése és nem vágyik azokkal foglalkozni. Ilyenkor azután a szülők rámondják, hogy „nem ér az egész Fröbel dolog semmit.“ Pedig nem a Fröbel systemában, hanem annak helytelen alkalmazásában van a hiba, mert a családi körben is bizonyos rendszer szerint kell eljárni és alkalmazni a foglalkoztató eszközöket. Itt is főszabály az, hogy a kellő fokozatosság megtartassék, tudniillik: a könnyebbről a nehezebbre való menetel. Legcélszerűbb a még négy évet be nem töltött gyermekeknek kezdetben a Fröbel-féle foglalkozásokból a III. és IV. építő szekrényt adni. Ehez lehet később venni a négy-szöglapokat, vesszőrakást, a papírmunkákból a hajtogatást és fűzést. Az öt évet betöltött gyermekek számára meg lehet szerezni az V. és VI. építőszekrényeket, a derékszögű háromszög lapokat, vesszőrakást, körkírást és a rajzolást hálózatos tábla avagy papirosra. A papírmunkákból a kivágást, fűzést, tűzdelést és kivarrást, mely utóbbi inkább a leánykák számára adandó.

De mint fentebb is említém, nem elég csak a

foglalkozásokat megszerezni és csak a gyermekeknek odaadni, de kell, hogy nekik foglalkozásaik közben utasítást adjunk és a foglalkozásokhoz értelemfejlesztő beszélgetést kössünk, mert csak így válnak kiváló hasznossá ezen foglalkozások. Ennélfogva ohajtandó, hogy a családban legyen egy egyén, a ki a gyermekek foglalkozásait vezesse, őket kellő utasítással ellássa, értelmüket helyes irányban fejlessze és őket rendre, kintásra szoktassa. Ezt megtehetik magok az anyák is, ha idejük engedi. Ha azonban az anyák erre egy vagy más oknál fogva nem vállalkozhatnak, vannak már hazánkban kisdiednevelőket képző intézetek, a honnét évenként meglehetősen számmal lépnek ki végzett növendékek. Igen helyesen tennék tehát az ilyen módosabb szülők, ha holmi német bonneok helyett, képzett magyar ajkú nevelőket vennének gyermekeik mellé már csak hazafisági és nemzetiségi tekintetből is.

Szabó Róza,
kisdiednevelő

LAPSZEMLE.

Egy figyelmet keltő cikk jelent meg a drezdai „Erziehung der Gegenwart“ című nevelésügyi szaklap e f. év ápril havi számában.

A „Család és Iskola“ t. olvasói előtt bizonyára nem lesz érdektelen, ha a valóban tartalmas cikket egyes főbb vonásaiban e lapok hasábján is visszaadjuk, főleg azért, mert a „nemzeti nevelés“ jogosultságát és szükségét meghamisíthatatlan tényekkel a nemzeti nevelés valódi igazságaival bizonyítja be.

Említett cikk egy pályamű és a német nemzeti nevelés jogosultságáról és szükségéről szól.

A hatalmas német szomszéd állam mivelődési törekvéseiben az igazi német nemzeti nevelés nagy jelentőségét fejtegeti s kimutatja: hogy minden nemzet nagyságát, erejét és boldogságát első sorban és legállandóbban csakis a nemzeti nevelés biztosíthatja.

„Mert — úgymond — ha örvendünk a visszanyert egységnek és ismét feltámadt birodalmi dicsőségnek, úgy mindnyájunk törekvése oda kell hogy irányuljon hogy ez egységet erősítsük, hogy a német tölgyfához hasonlítva, mind mélyebb gyökeret verjen a népöntudat földjében, mindig erőteljesebb legyen és mind dicsőbben terjessze élő koronáját. És ezt semmi sem biztosíthatja inkább, mint a német nevelés és első sorban az iskola: annak leendő főtörekvése egy nemzedéket nevelni, a mely méltó a német név becsületét fenntartani és egy erőteljes védvára lenni mindazon támadásoknak, a melyek az új épület elpusztítását célozzák.“

„Itt nem küllellenségre gondolunk, sőt inkább bellellenségeinkre, s ezeket tartjuk a gonoszabbaknak. Minő ellenségek ezek? Van egy párt hazánkban, a mely a német birodalmat csak is a legkeserűbb ellenséges-

kedéssel tekinti és mindent megmozdít, hogy azt semmivé tegye — ez a social-demokraták nemzetközi hazátlan pártja. Ők nyíltan és félelem nélkül, ismételtlen kimondották, hogy nem csupán a fennálló viszonyok felforgatása, hanem a birodalom semmivététele is céljuk, mert abban a közrend legbiztosabb támaszát látják. Szövetkezve Anglia, Franciaország, Schweicz és Oroszországban levő társaikkal, arra törekednek, hogy Németországban a talajt Európa föderatív államai tervezett nagy köztársasága számára előkészítsék, a melyhez Franciaországban 1871-ben oly szépen hozzáfogtak és a melyben minden nemzeti különbség, minden korlátolt hazafiság az emberek oly tökéletes egyenlőségében és testvéricségében elveszett, eltűnt.“

„Bármennyire háttérbe szorítja a fennálló viszonyok hatalma ez utópiák megvalósulását, mégis számolnunk kell azokkal, minthogy számtalan főben kísértenek és nagy részt hódít el a negatív és destructionnak a haza. üdvére szánt munkatérből, ama vakondok munkáját hajtva végre, mely a népet földjében mindent aláás és elpusztít, a mi annak eddig legszentebb java, birtoka volt! Mondhatnók: azon éles, rendszeresen kiképzett ellenzékben, a mely minden ellen lép, a mi német, van kifejezve negatív okadatolása a nemzeti nevelés jogosultságának, sőt szükségességének és mindazok, kik nem csupán a hazát, de a fennálló rendet, kulturánkat és sikeres fejlődésünket szívükön hordják, mindazoknak ebből azon intést és tanulságot kellene meríteniök, hogy a nemzeti eszmét, nevelést a meghatározottabban kell fejleszteni, ápolni, hogy ezáltal nem csupán mi, hanem névszerint a jövő nemzedékek meg legyenek őrizve attól, hogy a nemzeti egyesülés nehezen kivívott javaival művelődésünk legmagasabb vívmányait elveszni lássák.“

A nemzeti nevelés minden körülmények között életkérdés egy népre nézve, ha az az emberiség nagy társadalmában méltó helyet akar elfoglalni. Mert ha a nemzeti erő fejlesztése egy nép hatalmi állását illetőleg életkérdés, úgy az a nemzeti nevelés is, mely legbensőbb lényege szerint mindkettőt egyedül képes valósítani “

Egy más helyen ezeket mondja:

„Az emberek abszolút egyenlősége tényleg sohol sem található fel, és ha a nevelésnek az volna a célja, hogy csak is az emberek ezen látszólagos egyenlőségét szem előtt tartva, a létező különbségeket tekintet nélkül hagygya, vagy a nevelés által megszüntetni akarná, úgy azon amerikai város tévedésébe jutna, a melyben Stein socialismusa szerint a jobb főknél rosszabb, a rosszabb főknél jobb nevelés adatott, hogy egyenlők maradjanak, a mint egyformán születtek. A lélektan megmutatja nekünk, hogy az emberek általában és lényegileg egyformák; a tapasztalat megtanít arra, hogy ez egyformaság dacára mily nagy a különbség az egyes egyének között, és ha tudjuk, hogy a neveléstan-

nak, mint kiválóan tapasztalati tudománynak, e különbségekkel számolnia kell, hogy valamit gyakorlatilag elérjen; úgy általa egyszersmind meg is találtuk azon utat, a melyen a nemzeti nevelés jogosultságát megértjük, a mennyiben elismerjük, hogy a nemzetiség egyike azon hatalmaknak, a melyek az emberre a leghatározottabb különbségek bélyegét sütik.

Ha áll az, hogy a nemzetiségek realitások, a melyek természetes, biztos alapokon nyugszanak és nem emberi választás és önkény szerint alkottattak; ha áll továbbá az, hogy külső befolyások az idők folyamában a néptípusokat talán megváltoztatták, de nem voltak képesek azokat megszüntetni és megsemmisíteni, sőt inkább a különböző népek erőszakos egyesítése magát mindig megbosszulta, a mennyiben semmi erőszak nem képes arra, hogy szerves egészet képezzen, a mi természete szerint heterogen; ha végre áll az, hogy minden időkből a népek csak akkor teljesítették hivatásukat a világban és foglaltak el méltó állást az emberiség összszervezetében, ha népjellemöket kellően érvényesítették és velök született tehetségeiket nemzeti szellemben felhasználták: akkor azt hisszük, hogy körünkben a nemzeti nevelés nem hogy veszendőben volna, sőt inkább egyike a legfontosabbaknak. E nézetek helyességét, igazságát bizonyítja azon tény, hogy épen jelen társadalmunkban a nemzetiség elve élettelyesebben nyilatkozott, mint valaha. Tudvalevőleg harmadik Napoleon volt az, a ki körünkben a nemzetiség elvét, egyesítve annak természetes határozatával, a politika elvének mondta ki. Az európai viszonyok újjáalakítása ez elvnek köszöni létét. Olaszország és Németország egyesülése ez újjáalakulásnak legfontosabb tényői. De ezáltal a többi nemzetekben is ujjal felbverted a nemzeti öntudat, és így azon nevezetes jelenség előtt állunk, hogy egy korban, a melyben a külsőleg elválasztó különbségek mindinkább szűnnek, a hol a népek egymáshoz mindinkább közelednek, és a modern civilizáció a külső korlátokat mindinkább lortolja, a nemzetiségi eszme egyeseknél napról-napra élesebben nyilvánul s az élet minden körében művészet és tudomány, kereskedelem és ipar terén magát érvényesíti. Jelenkorunk győz meg bennünket leginkább arról, mily fontos realitások az emberiség fejlődésére, a viszonyok alakulására a nemzetiségek. De ez egyszersmind azt is bizonyítja, hogy egy nép az emberiségnek legjobbnál azáltal szolgál, ha azt ápolja, a mi természeté-

ből kifolyólag neki sajátja, melyből ismét a nemzeti nevelésre következik: hogy az a jelenben nemcsak megvan engedve, de követeltetik, s hogy arra nemcsak feljogosítva, de kötelezve vagyunk, ha általában magunk és utódaink javát szívünkön hordjuk, és ha el akarjuk érni azt, hogy hivatásunkat minél tökéletesebben teljesítsük, a melyre bennünket Isten utalt a nekünk adott tehetségeknél fogva.

Ezért kötelességünk a nevelés által a nemzeti fejlődést támogatnunk. És erre képesek leszünk, ha azt a nemzet eredeti természete szerint alakítjuk és oda törekszünk, hogy ez a szellem tovább plántálódjék és erőteljes tevékenységre kiképeztessek; ha mi az általános emberit a maga tökéletességében azáltal törekszünk elsajátítani, hogy népjellemünk bennünk létező realis erőit erőteljesen fejleszteni akarjuk és nem elmosódva homályosan a távolban dolgozni, hogy a legközelebbit elmulasztjuk és ezáltal mindent veszítünk.

Az ezeket valószínű eszközök gazdagon állanak rendelkezésünkre, névszerint: történelmünk, vallásunk és nyelvünk, de különösen irodalmunkban. Tőlünk függ, ezt tiszta rendszerrel és öntudatos erőlyel felhasználni és a nevelést a népiskolától fel az egyetemig a szerint szervezni; a népiskolától kezdve azért, mert a népiskola a legszélesebb alapja a népművelődésnek és a nép nagy részének egyedüli nevelő-intézete lesz és mindig maradni is fog.

És vajjon egy igazi nemzeti nevelés szép álma nem lenne-e még valósítható, a mint mellette Fichte oly melegen szólalt fel és Fröbel oly tisztán kijelölt? Mi merjük ezt remélni és e remény valóságában a legerősebb biztosítékát látjuk hazánk áldásos fejlődése, nemzetünk jövőjének, a mennyiben ezen nevelés nem csupán phantastikus lelkesülést, hanem valódi jogosult öntudatot teremt, a mely távol minden tunya hiuságtól, a realis tulajdonságok fejlesztésében nemzeti ére nyek gyakorlásában legszebb dicsőségét keresi és ezáltal a negatio kellemeit a legbistosabban elüzi, elriaszsa, a melyek bennünket fenyegetőleg vesznek körül és halálos lehelletökkel nemzeti életünk virágait és gyümölcseit megférgesíteni akarják!

Ez erőteljes szózat igazsága legegzen magyar nemzeti nevelésünk bajnokai, vezérférfiai előtt is, most inkább, mint valaha!

Czirják Albert.

T Á R C A

FELEDEKENYSÉG.

„Jó dolog feledni és még nem is nehéz!“ Ez a régi közmondás leginkább talál a gyermekekre. Mi mindent nem feled egy gyermek! Ime! egy bábuja ketté-

törtött; rémítő veszteség; keservesen megsiratja s a kisike örökre vigasztalhatlannak látszik. De új kanári madarat hoztak, mely kalitkájában vidáman szökdécsel s már elfeledve minden fájdalom a gyermeknél s úgy mosolyog könyein keresztül, mint a hogy áttör a nap-sugár a felhőkön. De megint épen olyan hamar elfeledi

a kellest, ha valami szomorú esemény jön közbe. És a mint van a dolog érzelmei kis világában, épen úgy van a gondolat világában is. Gyakran mint panasználak a tanítók, hogy a gyermekeknél a hatás csak olyan tartós, mint rostában fogott víz, a jövő pillanatban alig marad a gyermek lelkében valami! „Ugyan mint lehetsz oly feledékeny,” mondja az ingerült anya leányának, mivel kötelességei közül a legfontosabbat kifeledé. „Oh istentelen szavak!” szitkozódik a tanuló, midőn az egyes szavakat elfeledvén, a szótárban kell keresgélne. De mielőtt kimondanók az ítéletet a gyermekek feledékenységről, beszélnünk kell annak keletkezéséről és okairól.

A gyermeki lélek nagyon eleven, az az, minden ujság ingerli, tökéletesen hatalmába ejti. S nagy szerencse, hogy úgy van. Különben a gyermek vagy buta maradna, vagy pedig igen lassan fejlődne. De mivel ez az élénkség, mint lelkihetség olyan erős és gyors a gyermeknél, természetesen hátránnyal is van egybekötve. Egyik benyomás könnyen elenyészik, ha egy másik foglalja el a lelkét s ez a feledékenység. A lányka bizonynyal behozta volna a kávé, ha közben meg nem látja egy kedves barátját; a fiú nem feledne el oly könnyen egy fejezetet a történetből, ha mindjárt a magyarázat után oly igen el nem mélyed egy mesés könyv olvasásában.

E szerint hát nem nehéz felejteni, ez önként beáll, egyszerű, természetes lélektani tünemény.

De nem sajnos-e ez a feledékenység a léleknek? Menynyi fáradságtól lenne megkímélve a tanító, s mennyi szomorúság és boszúságtól a tanítvány, ha semmi nem menne feledésbe. Azonban még is a gyermek lelkiállapotára nézve a helyett hogy hasznos volna, igen káros lenne. Ha fő és szív nem is pattanna szét a befogadott hatások és benyomások duzzadó teljessége miatt, mégis oly állapot állana be, mely határos az elmezavarral. Tudjuk továbbá, hogy az emlékezőtehetség túlerheltsége a gondolkodás rovására van, s az elmét nem engedi teljes kifejlésre jutni. Hiszen nagyon ismert dolog, hogy az ugynevezett csodagyermek, kiknek kiváló az emlékezőtehetségük, gyakran korlátolt gondolkozásuk és később bölcselmi és vallásos dolgokban butáknak bizonyulnak be. Sok dolog, a melyet lelkünk befogad, csak alapját képezi későbbi fogalmainknak. Ha azon magasabb foknál vagyunk már, mikor a beszerzett ismeretek által újabb és magasabb gondolatokhoz jutunk, akkor a hátunk megettől hidak bátran özszeomolhatnak. A régi gondolatok feledése szükséges, hogy szabadabban mozoghassunk új gondolatkörünkben. Tehát a gyermeknél is jótékony jelenség a feledés.

S fájdalom, nem kell-e nekünk is sok olyat tanulnunk, mikért nem kár, ha feledésbe mennek is? Hány görög és latin szó elmosódik emlékünkből! Minthogy a gondolkodás élesítése a főcél a holtnyelv tanításánál, a köszörűnk nélkülözhető, ha az elmeél ki van élesítve. Nem tehetem, hogy egy pár szavát itt ne idézzem Be-

neckének, a még mostanában sem eléggé méltányolt bölcsésznek: „Az ifjuság tanításánál sokat csak azért kell közölnünk, mivel alapul szolgál, mint elemi képezés magasabb műveltségre. Így például a nyelvtani szabályok és magyarázatok alapjait képezik némely gondolkodás és lélektani ismereteknek. Ezért kétségen kívül nem sokat nyom a latban az, hogy később is tudjuk: a görögök és rómaiak ilyen vagy olyan szóelemzési, mondattani, retorikai képzetekkel bírtak, hanem csak az, hogy ezen képzetek által anyagot nyerjünk az általános emberi gondolkodás- és lélektani fejleményekhez szükséges képzetekre és fogalmakra. A mi tehát ama szabályokban és magyarázatokban a historikus anyagot képezi, azt bátran elfeledhetjük, hogy ha annak segítségével az egyetemes emberi felfogásához vezetünk; hogy Homernál, vagy Horácnál ez vagy amaz alak fordul elé, ez ismerettárgyul szolgál a tanulóra nézve, de a magasabb képzettségű embernek erre csak azért van szüksége, hogy ennek alapján azon út és módnak általános felfogásához jusson, hogy a magasabb költői termékek miképen kívánnak és hoznak létre bizonyos rithmikus alakot és általában minden művészeti termék miképen kapja meg a megfelelő kifejezést. Így van a dolog számtalan egyébbel. A történelmi burok elvettetik miután a mag megérett.”

De jótékony jelenség a feledés az élményekre és érzelmekre nézve is. A gyermek, — a mint Jean Paul igazán mondja, — a legvalódiabb bánatot ismeri ámbár a legrövidebbet, mult és jövő nélkül. A gyermekek minden szomorúsága a legrövidebb évek és örömei a legrekkenőbb napok. Mi is lenne, ha a fájdalom fullánkjai a gyermekek szívébe úgy behatolnának, hogy bennmaradjanak? a léleknek olyan levertséget, olyan borús kedélyt okoznának, hogy a kedves, virágzó ifjú ember helyett, annak torzképét, azaz: az ifjú testben egy szétmarcangolt, zilált lelket látnánk s az ifjúságnál az öngyilkosság a mi most csak szomorú kivétel, akkor rendes dologgá válnék. Azért hát az örök bölcsesség úgy gondoskodott a gyermekekről, hogy öröm és bánat vésődjék be gyöngéd kedélyükbe, de erős nyomaik ne maradjanak vissza; hogy a gyermek az öröm lángja által meg ne perzselődjék és hogy a fájdalom sebei hamar gyógyuljanak és béhegedjenek. Az élet különböző tapasztalatainak és benyomásainak elfeledése, többé nem tudása, a lelkekre nézve nyugalom, pihenés és azért nagy nevelési hiba, ha a szülők, ezen lélektani igazság ellenére, a gyermeket különböző örömmel túlhalmozzák, úgy hogy nem képesek megemészteni s a mint mondják: csupa élvezettől nem képesek magukhoz jönni. Hogy mi lesz az ilyen gyermekekből, képzelheti az olvasó.

De lássuk azon óvó figyelmeztetéseket, melyek önként fűződnek a gyermek lelki világába beható ezen észleleteinkhez. Először is a gyermekek ügyvédeül szegődünk s védelmezzük azon bűnök ellen, melyeket igen

sötétnek festenek. A gyermeknek valami örömet szereztek, valamit ajándékoztak neki, vagy sétálni vitték, vagy valami más élvezetben részesíték.

És azt kívánják, hogy a gyermek jóltevője iránt még sokáig azután is hálás legyen s őt gyöngédségekkel halmozza el. S ha nem úgy történik, hálátlanak mondják a gyermeket. De nem gondolják meg, hogy a gyermek csak a jelennek él és az elmúlt örömök nála egészen elhalványultak s épen azért háláját, ujjongását nem költhetik fel. Ha a hála közvetlen követi az örömet, akkor az oly benső, oly meleg, mint a felhőttnél soha sem. Egészen így áll a dolog a gyermekes kihágásokkal.

Egy fiú hibázott. Ezután 8 napra büntetést kell kiállnia. Ez visszás dolog. Ha gondol is még az esetre, de a megbánás, a fájdalom érzete nem olyan élénk többé, hibáját már sokkal kisebbnek látja s a reá váró büntetést felette nagynak. Hogy milyen hamar elfeledi a gyermek a büntetést is és haragját büntetője iránt, arra nem rég láttam egy példát, melyet alig ha elfeledek. Egy 8—9 éves lánykát voltam kénytelen keményen megbüntetni s folyt a sok köny. Ekkor valamí dolgom akadt, mely nem kevés fáradsággal volt egybekötve, melyben egy tanítványom sem nagyon sietett segítségemre. Ekkor eljött a kis bűnös s jóindulatú, barátságos tekintettel nézve rám, kért, engedném meg, hogy segítségemre lehessen. Hogy megengedtem és megelégedésemet, dicséretemet úgy fejeztem ki, mint ha köztünk mi sem történt volna, nagyon természetes.

Mindezekből láthatjuk, hogy a haragtartás is téves és veszélyes eljárás a büntetésnél. Jean Paul szavai bizonyítsák be állításomat. Azt mondja: „e haragtartás, a büntetni akarás eme látszata, a hidegülés eme mutatása, a csak a jelenben elmerült gyermekre nézve, ki hasonlít e tekintetben az állathoz, mely a legnagyobb szorongás és düh után azonnal élvezni bír, vagy észrevétlen és hatálytalan marad, vagy a gyermek ugyan ezen jelenre irányzott hangulatnál fogva, belétörődik a szeretet jeleinek megfoghatóságába, s megtanulja a szeretetet nélkülözni tudni: vagy a folytonos bűnhődés miatt, melyet egy régi hibájáért kell szenvednie, elkeseredik; e mellett e haragtartás folyán kárba vesz azon szép és megragadó pillanat, midőn egyszerre csak a bűnbocsánatra megyünk át, mely különben a lassúság által veszti erejét.“ De kérde, kedves olvasóm, mit kelljen tenni, ha a gyermekek feledékenysége igen is magas fokra hág és mindenben zavarólag hat?

Ime néhány követendő arany szabály: ne halmozza túl az ember a gyermeket benyomásokkal, megbízásokkal, mindenféle tanulságokkal; ne tartsuk jól — mint történni szokott — mindenféle elegy-belegygyel tanítás közben, hanem: egygyel foglaljuk el rendszeresen a feledékeny gyermeket; mélyedjünk vele be jól a tárgya és azt ismétéljük előtte gyakran és alaposan. S eleinte hogy jól bevéssék a gyermek lelkébe valami,

élő, eleven, szemlélhető alakban kell azt felmutatnunk s oly dolgokkal egybekötnünk, melyek könnyen felfoghatók és a gyermek lelkében elevenen élnek. Például, igen jól megmarad valami az emléken, ha egy nagy-szerű eseményvel van egybekötve. Hogy mit mondott az anya, vagy apa, egy séta, tűz, vagy az első iskolába menetel alkalmával, kitörölhetlenül megmarad a lélekben és minden újabb esemény csalhatatlan emlékeztető erővel bír. Az igen feledékeny gyermekek többnyire csendes álmodozók, kik, a mint mondják, mindig gondolatokba vannak elmerülve. Bizonyos lelkiképektől nem tudnak menekedni, ez őket fogva tartja s minden más külső körülmény észrevétlen marad előttök. Nyugalommal, óvatosan kell a kis álmodozót fölébreszteni — rárontás és heves felriasztás nem tesz jót — az az őt más gyakorlati dolgok megfigyelésére vezetni, neki olyan foglalkozásokat adni, melyek őt gondolataiba elmerülni nem hagyják. Végezetre figyelmeztetjük olvasóinkat egy nagyon is divatos frázisra, mely már sok kárt okozott. Gyakran halljuk hibáknál, a gyermek lelkületében mutatkozó rossz jelenségeknél az ilyes mondasokat: elfelejti idővel, évek múlva feledésbe megy, kinövi majd! A kik így beszélnek, nem tudják, hogy a gyermek lelkében minden szorosán egybefügg egymással, hogy az egyik hiba szüli a másikat s ennek folytán ha hibáját el is feledte már a gyermek, ahhoz már más rossz irányú lélektani fejlemények tapadtak. Aztán lélektani tünetmennyeknél valóságos elenyészésről szó sem lehet. Mert minden a mi a lélekben képződik, kitörölhetlenül benne marad és csak a tudatlanság homályában lappang, melyből azonban elég gyakran fölébresztetik és olykor ujult erővel tör elő. Példák bizonyítják. Nem ritka tünetmenny, hogy hirtelen haragú, vagy rossz irányú természet, mely egy darabig nem árulta el magát hirtelen ismét kitör, és azt az egyént, ki egy ideig — a viszonyok által kényszerítve — játszta a szelidet, a nyagodat, talánynyá teszi, melyet az emberek különböző, csak nem a helyes úton törekszenek megfejteni.

Im, mily komoly gondolatokra adott alkalmat egyetlen bepillantás a gyermek kedélyvilágába! Vajha azokat egy nevelő se hagyná tekinteten kívül.

I. F. nyomán

H. I.

A rest és gondatlan családok leszármazása.

Ez czime egy cikkecskének a „Gaz. des Enfants“-ban. Érdekesnek találjuk olvasóinknak bemutatni.

„Az elvesztegetett idő nőül vette a tudatlanságot; fiok született, kinek neve volt: Azt hittem hogy.

Ez nőül vette az ifjuságot, ki világra hozta: Nem gondoltam, nem tudtam és ki hitte volna? gyermekeket.

Ez utóbbi egybe kelt a hanyagsággal; e házasságból születtek: Jól van, majd meglátjuk, rá érünk még, nem lesz baj belőle. Rá érünk még nőül vette nem gondoltam kisasszonyt: tőlük erodtek: elfeledtem; értem már; másnak való; hagyjuk, nincs szükségem rá.

Értem már nőül vette a hiúságot, gyermekeik lettek: csak azért is és a baj elmul.

Ez utóbbi nőül vette minden meg lesz kisasszonyt, tőlük származtak: mulassunk és szegénység; ez nőül ment „egy pár krajezár“-hoz és e pártól származtak: jól van ez így, nem tesz semmit, mégis talán? lehetetlen, ne beszéljünk erről, csak egyszer élünk, bizzuk rá, majd meglátod, késő a tanács, el van már határozva, számba sem veszem, gáncsolja kinek tetszik, senki sem hal meg éhen, a pénz mindent helyre hoz. Nem gondoltam özvegy lett, másodszor menő férjhez: ki hátul marad, tegye be az ajtót-hoz és minden vagyonát eltékozolta. Egyik házastárs mondá a másiknak: „félre gond, kölesönözzünk a miből mulassunk ez évben. A másik: jó az isten, jót ad és nem lesz baj belőle tanácsára kölesönöztek. De minthogy a kitüzött időben nem tudtak fizetni, elfogták őket, hol meglátogató: Megsegít az Isten. A szegénység azután a korbázza hurcolá őket, hol sok rokonaikkal együtt végezük életüket. Sok gyermeket és unokát hagyott hátra e pár ember, kik világgá lettek, szerteszt széledtek: ezek a restek és gondatlanok.

h.—i.

VEGYESEK.

— Lapunk t. pártolói közül tisztelettel kérjük mindazokat, kik az első félévre eső díjaikkal még hátrálékban vannak, sziveskedjenek azt kiadó hivatalunkba mielőbb beküldeni, a kik pedig csak az első félévre tettek megrendelést, a lap további küldése vagy megszüntetése iránt méltóztatásuk intézkedni.

Egyszersmint tiszteletteljes bizalommal kérjük t. pártolóinkat egyen-egyen, önzetlen törekvésünk előmozdítása érdekében esmertessék, ajánlják lapunkat körükben, hogy tömegesebb támogatás mellett mi is juthassunk legalább azon helyzetbe, hogy saját anyagi hátrányunk nélkül is az ígért egy ivnyi tartalom helyett, a minek korlátozottságát mi érezzük legerősebben, a következő félévi folyamban még többször adhassunk mellékletet.

Teljes számú példányokkal rendelkezik kiadó hivatalunk.

— A nép és polgári iskolák reorganisatiója fölött Bécsben nem rég egy heves vita volt az ottani tanférfiak közt. A többség dr. Dittes fejtegetései után az egységes népiskola eszméjét tette magáévá. A polgári iskola e szerint jövőben elésnék s helyébe 6 osztályu népiskola lépne életbe, a szükséghez képest megbővitve 7. és 8. osztályokkal. Végleges megállapodás azonban még nem történt. Ez irányban indult meg nálunk is közelebről egy nason irányú mozgalom Nagyvárad részéről. Nagyvárad város törvényhatósági bizottsága ugyanis egy kérvényt nyújtott be a képviselőházhoz, melyben az 1868. XXXVIII. t. cz revideálását sürgeti. E kérvény egyszersmint pártolás végett hazánk minden törvényhatósági bizottságának megküldetett. E kérvény sulypontja e sorokban fekszik: „Méltoztassék a törvényhozás intézkedni az iránt, ahogy a népoktatási törvény a t. ház birálata tárgyává tétetvén, egyes tételeiben, különösen az elemi iskola 5. és 6. osztályára és a felsőbb népiskola és a polgári iskolára vonatkozó részeiben átalakittassék, még pedig oly formán, hogy az elemi iskola fölé a magasabb polgári kiképzésre 3 osztályu felsőbb népiskola állittassék fel, ezeknek látogatása kötelezővé tétetvén, a növendékek akként készittessenek elő az iparos és kereskedelmi pályára.“ Óvakodunk ez alkalommal Nagyvárad e kérvényéhez szólni, annyival inkább, mert annak egyik részét, a polgári iskolákat illetőleg, lapunk igen illetékes tollból hozott hosszabb közleményt, s mely még befejezve nincs is. Azután majd, ha szükségesnek látjuk, érdemlegesen is hozzá szólnunk Nagyvárad petitiójához.

— A budapesti m. kir. allami elemi tanítónő-képezde igazgatósága megkeresésére közöljük a következő felhívást: Az elemi tanítóképesítő vizsgálatok a budapesti II-ik ker. elemi tanítóképző intézetben (Buda, Csalogány utca 533. sz.) f. é. június hó 27 én és következő napjain fognak megtartatni. E vizsgálatokra jelentkehetnek mindazok, kik a) a tanítóképző intézetben a három évi tanfolyam bevégezése után egy, legfeljebb két évet gyakorló tanítással töltöttek; b) kik a törvény keletkezte előtt már gyakorló tanítók voltak; c) vágre azok, kik magukat a tanítóságra magán úton képezték. Tanítóképesítő vizsgálatra nem bocsáttatnak, habár egyébként minden kellekekkel birnának is: a) kik bűnvádi kereset miatt biróilag el voltak itélve; b) kik a tanítóképesítő vizsgálaton kétszer vettettek vissza; c) kiket valamely tanintézetből az illető előjáróság erkölcsi kihágás miatt elutasított; d) testileg oly nyomorékok, kik e fogyatkozás miatt hivataluknak megfelelni nem tudnának. A folyamodványok keresztlevéllel-, iskolai-, szolgálati- és erkölcsi bizonyítványokkal felszerelve alulirothoz f. é. május hó végéig nyujtandók be. Később érkező folyamodványok nem fognak figyelembe vétetni. Budapest, 1877. ápr. 27-én. Dusoczky né, igazgató.

— Biharmegyében „Népnevelési egyesület“ alakult, melynek czélja: szegény tanulókat, iskolákat segélyezni s általában a népnevelést előmozdítani. Tagja lehet minden önjogú polgár, ki évenként 2 frt befizetésére 6 évig kötelezi magát. Ezen rendes tagokon kívül lesznek az egyesületnek alapító és tiszteletbeli tagjai is. Sok sikert kívánunk e nemes egyesületnek!

— A magyarországi első egyetem tanító gyűlés 1873-ben figyelmét kiterjesztette volt azon szerencsétlenekre is, kik intellectualis tehetség dolgában a természet-től oly mostoha ellátásban részesültek, hogy e miatt még

a közoktatási törvény is kizárja őket a nyilvános tanintézetekből, s már akkor hangosan sürgettetett, hogy az ilyenek számára is tan-intézetek állíttassanak fel. Ez ügyet újabban feleleveníti a „Pesti Napló“-ban Sretvizer Lajos. A magyar birodalomban van összesen 18.449 hülye, mely számból Magyar- és Erdélyországra mintegy 16.614 esik. Megdöbbentő szám és mégis ezek érdekében hazánkban mind- eddig mi sem történt; pedig a humanismuson kívül még fontos nemzetgazdasági érdekek is sürgetik, hogy e szerencsétlenek sorsán valahára országosan gondolkozzunk és tegyünk.

— **Vargyas Endre** győrmegyei tanfelügyelő tankerülete valamennyi közs. előjáróságához és iskolaszékéhez egy köriratot bocsátott ki, melyben míg ismételve felhívja az illetőket „Népkönyvtár“-ak alakítására, mindannyinak megküldötte egyszerre a népkönyvtárak alapításánál zsinormértékül szolgálható alapszabály tervezetét is, azon hozzáadással, hogy mihelyt a megalakulásról szóló jegyzőkönyvi kivonat hozzá beküldetik, küldeni fog minden ilyen egyes „Népkönyvtár“ számtára 26 darab népies művet, melyet e célra Lévay Henrik táplányi birtokos ajándékozott. Bizony csak ilyen tanfelügyelők és maecenások mellett lehet az ige testté!

— **Áldozócsütörtökön** érdekes hangverseny folyt le a helybeli torna-vivoda termében. Boér Gergely, az állami tanító-képezde lelkes és buzgó zenetanára vezetése alatt álló református és unitárius főtanodák, valamint a tanító-képezde zene- és énekkarával adott hangversenyt az árvaház és nőegylet javára. A műsorozat változatos volt és egy pár szám meglehetősen nehéz előadásu darabot tartalmazott; az ifjak éneke és zenei előadása egybevágó, helyes színezettel bíró volta a tanár tapintatos vezetése mellett fényes tanúságot tett. Öröm volt látni a három tanintézet felsőbb ifjúságát a mint együtt versenyezve működnek; mennyire emeli is az ilyen mű előadás a testvér tanodák ifjai közt a solidaritás és egyetértés szellemét! A közönség helyes társasággal jutalmazott meg minden egyes darabot, valamint Peter József és Kócsi Andor szavatait is. A tiszta jövedelem 66 frt 50 krt tett.

— **A takarékpénztárakról** egész kis irodalmat küldött be szerkesztőségünkbe ez ügy lelkes apostola, Weisz B. F. kir. tanácsos ur. Irodalmunkban ezen oly nagy mozgalmat keltett nagy fontosságú ügy iránt érdeklődőknek melegen ajánljuk figyelmébe ezek közül a következő művecskéket: „Az iskolai takarékpénztár és a paedagogia“, megtoldva az isk. tak. legcélszerűbb kezeléséről szóló utasítással. Irta Léwin Jakab, a budapesti keresk. akadémia igazgatója. Ára? . . . „Az iskolai takarékpénztárakról.“ Szózat a tanítókhöz és tanítónőkhöz. Franciánul írta Laurent F., fordította Y. T. Második függelékkel ellátott kiadás. Ára 40 kr. „Az iskolai tak. pénztárak története Magyarországon“, írta Weisz B. F. „Az iskolai takarékpénztárak“. Irta és a nemzetgazdasági egylet 1875. május 14-én tartott ülésében felolvasta Kenessey Kálmán, a nemz. gazd. egylet tagja. Ára 10 kr.

— **Adám György** közelebbiről elhunyt apostagi ev. ref. lelkész, végrendeletében a nagykörözi főgymnasiumnak 5000, a szabadszállási h. h. egyháznak 1100, a pesti prot. árvaháznak 100 frtot hagyományozott.

— **Az erdélyi ev. ref. egyházkerület közgyűlését** B. Kemény Căbor főgondnok május 27-ére hívta össze Kolozsvárra. A közgyűlés egyik nagy fontosságú teendője lesz a n.-enyedi „Bethlen főtanoda“, a sepsi-szt.-györgyi „Mikó-tanoda“-nal s a zilahi gymnasiumnál megürült egy-egy tanári katedra betöltése is.

— **Városunk ipariskoláiban** a múlt hó utolsó vasárnapján — 29-én — tartattak meg az 1876—77-ki tanévet befajező nyilvános vizsgálatok, a melyek, a mint ezt a vizsgálati elnökök jelentése alapján írhatjuk, a tavalyinál is jobb eredménnyel örvendeztették meg az ezen ügy iránt érdeklődőket. Örömmel tapasztaltuk azt is, hogy az idén a helybeli iparosok köreiben is nagyobb érdeklődés mutatkozott e vizsgálatok iránt. Ennek köszönhetően, hogy habár a vizsgálat ugyanazon időben egyszerre több helyen folyt is, mégis minden helyen elég számú hallgatóság volt jelen, még teljesebb bizonyítékul vehettük pedig erre azt, hogy épen a helybeli iparos egylet gyűjtése eredményeként az idén is több, mint 50 frtot oszthatott ki jutalmul, a jobb és szorgalmasabb tanulóknak, takarékpénztári könyvecskekben a felügyelő bizottság. Teljesen megbízható adatok alapján megemlítjük végre, hogy járt az idén e valóban szükséges és üdvös intézetnek, elkészítő osztályába 48 tanuló, az 5 első osztályába 186, a 4 második osztályába 22, s így a 11 osztályába összesen 357 tanuló, a kiket a helybeli különböző tanintézetek tanerői közül — a rajztanárokkal együtt — összesen 18 egyén oktatott; és pedig az előkészítő és első osztályokban az osztálytanítás, a többiekben pedig a szaktanítás rendszere szerint.

— **A helybeli polgári iskola** is elküldötte a maga fillereit a dévai reáliskolai segélyező-egyletnek, és pedig: a tanárok közül adakoztak e célra: Várady Károly 2 frtot, dr. Bartók István 1 frtot, Deák József 1 frtot, Czirják Albert 1 frtot, Propper Ferencz 1 frtot, Kis Sándor 1 frtot, és Gunesch Károly 50 krt, összesen 7 frt 50 kr. Az ifjúság részéről az I. osztály 1 frt 39 kr; a II. osztály 1 frt 90 krt; a III. osztály 3 frt 5 kr; a IV. oszt. 2 frt 71 krt; az V. oszt. 1 frt 50 krt és így a kolozsvári polgáriskola részéről küldetett összesen 17 frt 63 krt.

— **Nyilvános nyugtatóványok.** (Folytatás.) E lap 1877-ki folyamára előfizettek:

a) egész évre 3 frttal.:

173. Esztegár Tivadar, róm. kath. tanító, helyben. 174. Lefkovicz Sámuel, kereskedő.

b) az I. félévre 1 frt 50 krjával:

175. A czeglédvidéki tanítótestület, Czegléd. 176. Harrvach Róza kisassz., róm. kath. tanítónő, Vizaknán. 177. Spengel Ede, ev. luth. tanító, Kolozsvártt. 178. Sára Lidéa kisassz. árvaházi tanítónő, Kolozsvártt. 179. Szekeres Elek. tanító, M.-Vásárhelytt. 180. Szabó Sándor, állami iskola igazgató, Bethlenben. 181. Tanító-egylet, nagymedventeczei II. kerület, Budapesten. 182. Tanügyi barátok társasköre, Rév-Komáromban. 183. Ev. ref. tanári kör, Székely-Udvarhely. 184. Varga Dénes, köztanító, Kolozsvártt. 185. Varga József, állami tanító, Mező-Bándon. 186. Vas Tamás, ev. ref. lelkész, Maros-Vásárhelyt.

Kolozsvárt, 1877 május 13-án.

Propper Ferencz

a kolozsmegyei tanító-testület pénztárnoka.